

BO'LAJAK TEXNOLOGIYA FANI O'QITUVCHILARINI TIKUVCHILIKKA OID KREATIV RIVOJLANTIRISHNING PEDAGOGIK SHART-SHAROITLARI

Baxronova Shaxlo Islom qizi

Buxoro davlat pedagogika institute
"Texnologik ta'lim" kafedrası o'qituvchisi
e-mail: baxronovashaxlo342@gmail.com

Davlatova Nasiba Ubaydilloyevna

Buxoro davlat pedagogika instituti
"Texnologik ta'lim" yo'nalishi talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.8194671>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 23-July 2023 yil
Ma'qullandi: 26-July 2023 yil
Nashr qilindi: 29-July 2023 yil

KEY WORDS

Texnologiya, bilim ko'nikma, malaka, dars, o'qituvchi, o'quvchi, iqtisod, operatsiya, fan, texnik, o'rta ta'lim, kompetensiya, metod, gazlama, mehnat, tikuvchilik.

ABSTRACT

Ushbu maqolada bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini tikuvchilikka oid kreativ rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari haqida ma'lumot beradi.

Talabalarning kreativligini rivojlantirish va innovatsiyalarni yaratishga yo'naltirish, muammoli faoliyat turlarini amaliy tahlil qilish, muammolarni mustaqil anglash, o'z imkoniyatlarini rivojlantirishga sarflash - kreativ o'qitishning maqsadi hisoblanadi va aynan kreativ o'qitishga bo'lgan ehtiyojni talab qiladi. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining kreativ kompetentligini va pedagogik mahoratini rivojlantirish hamda ularning ijodiy fikrlashini kreativ o'qitish metodlari va innovatsion texnologiyalari yordamida takomillashtirish ahamiyatlidir.

O'qitish jarayonining vazifasi ta'lim tarbiya va rivojlanish birligini ta'minlashni nazarda tutadi. Ta'lim beruvchilarning ilmiy-nazariy va amaliy bilimlarini oshirishda ularning kasbga bo'lgan qiziqishi va pedagoglarini kreativligini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kreativlik tushunchasi (lot. ing. "create" yaratish, "creative" yaratuvchi, ijodkor) ingliz tilidan tarjima qilganda ijod ma'nosini anglatadi. Haqiqatdan esa yangi original (o'ziga xos) yanada sayqallangan moddiy va ma'naviy bog'liqliklarni yaratishdir. Kreativlikni: ijodga intilish, hayotga ijodiy yondashish, o'ziga doimiy tanqidiy nazar solish va tahlil etish deyish mumkin. Pedagogik faoliyatda kreativlikning ahamiyatini "Kreativlik" va "pedagogik kreativlik" tushunchalarining mohiyatida, kreativlik sifatlarda, kreativlikni rivojlantirish shartlarida ko'rishimiz mumkin. Bo'lajak pedagoglarni kreativlikni shakllantirish shartlarini keltiramiz. Bo'lajak pedagoglarni kreativlikni shakllantirish shartlari:

- ✓ qiziqarli, murakkab vazifalar, aniq maqsad va vaqt bilan ta'minlash;
- ✓ kreativlik hissini yuzaga keltirishini anglatish;

- ✓ bezovtalik va qo'rquv hissidan xalos bo'lishga yordam bershi
- ✓ kreativ fikrlash ko'nikmalarini boshqa ko'nikmalar bilan rivojlantirishga yordam berish;

Kreativlik - ta'lim jarayonini tashkillashtirishni o'zida mujassamlashtirib, kreativ o'qitish jarayonini shakllantirish, kreativ o'qitish metodlari va innovatsion texnologiyalari orqali kasbiy-texnologik bilimlar olish va kreativ salohiyatni oshirish, turli usublardan ko'nikmalar muvozanatini rivojlantirishda foydalanish, talabalarning ta'lim dasturlarini shakllantirishda faol ishtirok etishni o'z ichiga oladi.

Kreativ kompetensiya:

bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining kasbiy pedagogik faoliyatlarida olib boradigan amaliy jarayonlardagi hatti-harakatlariga tanqidiy, ijodiy yondashish, tikuvchilikka oid dars mashg'ulotlarida o'zining texnologik-konstruktorlik ko'nikma va malakalariga ega ekanligini namoyon eta olishi.

Intelektual kompetensiya:

talabalar o'quv faoliyati jarayonida analitik fikrlash, intellektual g'oyalarga ega bo'lib, o'zlashtirgan bilimlarini amaliy tajribada sinab ko'rish, qayta ishlash, izlanuvchanlik, ijodkorlik qobiliyatlariga tayangan holda intellektual salohiyatini rivojlantirishi va muammolarni hal qila olishidir.

Axborot bilan ishlash kompetensiya

talabalarning umumkasbiy fanlariga oid tikuvchilik bo'yicha loyihalash va modellashtirish mashg'ulotlarida o'zlashtirishi va tushunishi murakkab bo'lgan jarayonlarni dasturiy ta'lim vositalaridan foydalanib, didaktik topshiriqlarni bajarish, axborot manbalaridan (televizor, radio, audio-video yozuv, telefon)dan foydalana olishdagi media-kompetentligini rivojlantirish.

Texnologik kompetentlik

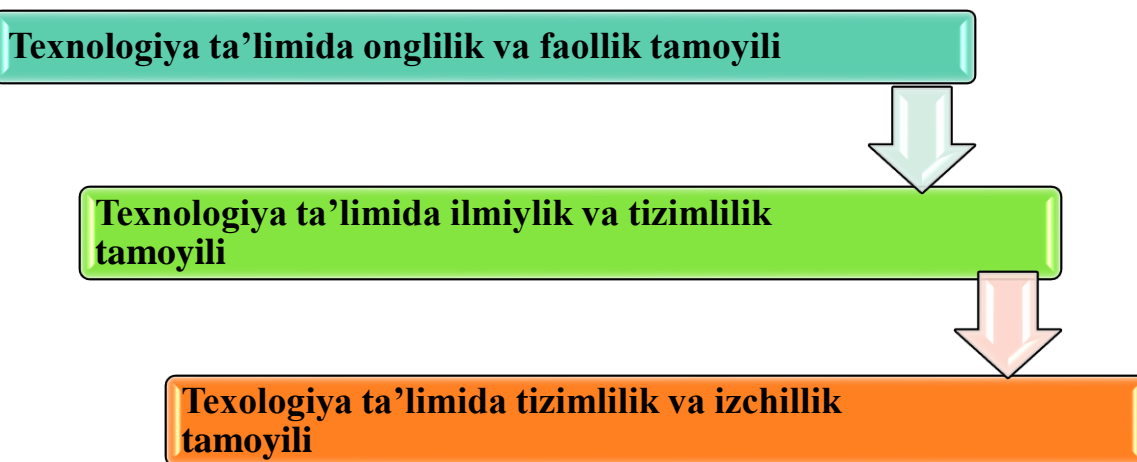
kasbiy-pedagogik bilim, ko'nikma va malakalarni boyitadigan ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirish, zamonaviy vosita, texnika va texnologiyalardan foydalana olish.

Texnologik kompetentlik - kasbiy-pedagogik bilim, ko'nikma va malakalarni boyitadigan ilg'or texnologiyalarni o'zlashtirish, zamonaviy vosita, texnika va texnologiyalardan foydalana olish.

Ta'lim mazmuni darajasi insonlarning tabiat, jamiyat, insoniyat haqidagi bilimlariga, inson imkoniyatlari natijasida yaratilgan faoliyat turlari yuzasidan egallagan bilimlariga va muammolarni yangicha yechimini topish, dunyoni anglash kabi qobiliyatlariga qarab aniqlanadi. Shuning uchun bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tahsil olayotgan texnologik ta'lim yo'nalishi o'qituvchilarini kreativligini oshirish uchun ularning professional kreativligini rivojlantirishda motivatsiya alohida o'rin tutadi. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishda motivatsiyaning turli usullaridan foydalanadi. Ularni tanlab olishda fan va texnikaning eng so'ngi yutuqlari va kashfiyotlaridan foydalanish kerak. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisi tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishi uchun qilayotgan ish mazmunini yaqqol tasavvur qilgandagina ishga ongli ravishda kirishadi.

Ta'lim mazmunini shakllantirish tamoyillari quyidagilardan iborat:

Texnologiya ta'limida onglilik va faollik tamoyili bo'lajak texnologiya fani o'qituvchisi tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishi uchun qilayotgan ish mazmunini yaqqol tasavvur qilgandagina ishga ongli ravishda kirishadi. Bu tamoyil bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishda ilmiy bilimlarni hamda ularni amalda qo'llash metodlarini ongli va faol egallab oladigan, ularda ijodiy tashabbuskorlik va o'quv faoliyatida mustaqillik, tafakkur, nutqi rivojlanatiradi. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishdagi onglilik tamoyili ta'lim jarayonining aniq maqsadlarini tushunish, o'rganilayotgan dalil, hodisa, jarayonlar va ular o'rtasidagi bog'lanishni tushungan holda o'zlashtirib olish, o'zlashtirilgan bilimlarni amaliy faoliyatda qo'llay bilish kabi me'yorlarni anglatadi.

Texnologiya ta'limida ilmiylik va tizimlilik tamoyili bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarning tikuvchilikka oid kreativligini rivojlantirishda ilmiy jihatdan asoslangan, amalda sinab ko'rilgan ma'lumotlar berilishini talab etadi. Ularni tanlab olishda fan va texnikaning eng so'ngi yutuqlari va kashfiyotlaridan foydalanish kerak. Ilmiy bilimlarni egallash jarayonida bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarning tikuvchilikka oid kreativligi ilmiy dunyoqarash, tafakkur rivojlanadi. Har bir darsda o'qitiladigan o'quv materialining ilmiy mazmuni keng va chuqur bo'lishi bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarining tikuvchilikka oid bilim, balki tafakkur hosil qilishi hamda uning ijodiy qobiliyati kreativ rivojlantirishi kerak. Buning uchun esa o'qituvchi o'z ilmiy saviyasini izchil ravishda oshirib borishi zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kashfiyotlar va ilmiy yangiliklardan xabardor bo'lishi lozim. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid o'rganayotgan bilimlar, albatta nazariy tasdiqlangan va amalda sinalgan bo'lishi kerak.

Texnologiya ta'limida tizimlilik va izchillik - o'qitishni shunday tashkil etishni talab etadiki, bunda o'quv fanlarini o'qitish qat'iy mantiqiy tartibda olib boriladi. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid kreativ rivojlanishlari uchun bilim ko'nikma va malakalarini izchillik bilan egallab boradilar va ayni paytda amaliy vazifalarni hal qilish uchun ulardan foydalanishni o'rganadilar. Tizimlilik va izchillik tamoyili pedagogik jarayonning hamma bo'g'inlarida amalga oshiriladi. Uning talablari darsliklar va dasturlarni tuzishda o'z aksini topadi. O'quv materialini to'g'ri taqsimlash ya'ni oddiydan murakkabga, oddiy operatsiyalardan qiyinroq operatsiyalarni bajarishga o'tishni talab qiladi.

Texnologiya ta'limida izchillik tamoyili bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid kreativ rivojlantirishda didaktika

qoidalariga amal qilishni talab etadi: Oddiydan murakkabga, ma'lumdan noma'lumga. Mavzularni o'tishda yoki texnologik muammolarni yechishda o'qituvchi darsni shunday rejalashtirishi kerakki, o'quvchilarning hammalariga tushunarli bo'lishi kerak. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilarini tikuvchilikka oid kreativ rivojlantirishda yoshi va individual xususiyatlari hisobga olinishi talab etiladi. Buning uchun esa o'qituvchi o'z ilmiy saviyasini izchil ravishda oshirib borishi zamonaviy pedagogik texnologiyalar, kashfiyotlar va ilmiy yangiliklardan xabardor bo'lishi lozim. Bo'lajak texnologiya fani o'qituvchilari tikuvchilikka oid o'rganayotgan bilimlar, albatta nazariy tasdiqlangan va amalda sinalgan bo'lishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. N.A. Muslimov, Sh.S.Sharipov, O.A.Quysiyov. Texnologiya ta'limi. Umumiy o'rta ta'lim maktablarini 5-sinflar uchun. Toshkent. 2013y.
2. M.Z.Murtazaev, A.A.Qushaqov, A.G.Axmedova va boshqalar .5-7 sinflarga uchun mehnat ta'limi yog'ochlarga ishlov berish texnologiyasi yo'nalishi bo'yicha(3 ta) darsliklar. T.: "fan va texnologiya", 2012yil
3. Жўраев А.Р., Сайфуллаева Д.А., Бахронова Ш. ЗАМОНАВИЙ ТАЪЛИМ ТЕХНОЛОГИЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ҚИЛИНАДИГАН ШАХСГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИ // Science and Education. – 2020. – Т. 1. – №. 8. – С. 169-176.
4. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., "Tafakkur va talqin" mavzusida Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman to'plami - Buxoro. 2021, 20-noyabr. 1604-1607.
5. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., "Ta'lim va innovatsion tadqiqotlar" 2021-yil dekabr № 7. 213-224.
6. D.A.Sayfullayeva., Sh.I. Bahronova., «ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ» Xalqaro ilmiy jurnal. -2022.- Т. 1. №. 8. -С. 230238.
7. Muxamedov Sh.M. "Talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashda kredit- modul tizimidan foydalanish metodikasini takomillashtirish". Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD). Diss. -B.: 2022 y. - 155 b.
8. <https://oak.uz>
9. <http://www.pedagog.uz>
10. <http://www.ziyonet.uz>
11. <http://www.tdpu.uz>